

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

FACULTAT DE CIÈNCIES JURÍDIQUES
Ensenyament de Dret

INSTITUCIONS DE DRET COMUNITARI

SEGON CURS
Segon Quadrimestre
CURS 2001-2002

Assignatura i títol
Crèdits Totals: 7,5

PROFESSORS:

Dr. Antoni Pigrau Solé
Sra. Susana Borràs Pentinat
Sr. Santiago Castellà Surribas (P)
Sr. Alfonso González Bondía (T)

ENSENYAMENT DE DRET

CURS 2001-2002

SEGON CURS

SEGON QUADRIMESTRE

ASSIGNATURA TRONCAL

CRÈDITS: 7,5 (6 teòrics + 1'5 pràctics)

Institucions de Dret Comunitari Europeu

Professors de l'Àrea de Dret Internacional Públic i Relacions Internacionals

Dr. Antoni PIQUERÀ SOLÉ

Sra. Susana BORRÁS PENTINAT

Sr. Santiago CASTELLÀ SURIBAS (pràctica, grups matí i tarda)

Sr. Alfonso GONZÁLEZ BONDIA (teoria, grups matí i tarda)

OBJECTIUS

El caràcter troncal de la matèria anomenada Institucions de Dret Comunitari Europeu és una de les novetats de la reforma dels plans d'estudi dels ensenyaments de Dret, tot i que aquesta matèria ja era objecte d'estudi a les Universitats mitjançant seminaris, cursos especials o programes de tercer cicle. Igualment, des de la perspectiva del Dret Internacional Públic acostumava a ser tractada de manera general en el programa d'aquesta assignatura.

El contingut d'aquesta assignatura es centra en l'anàlisi del marc institucional del fenomen comunitari europeu i del seu ordenament jurídic, considerant en aquest punt les seves característiques generals, els mecanismes d'elaboració de normes jurídiques i els mecanismes d'aplicació del Dret comunitari. Igualment es fa necessari tractar, de manera general, el que constitueixen els objectius de les Comunitats Europees i els principals instruments emprats per a la seva consecució. D'altra banda, el Tractat de la Unió Europea i les modificacions introduïdes pel Tractat d'Amsterdam ha significat un salt qualitatiu, que també s'analiza en el present programa, en el procés de construcció europea amb la constitució de la Unió Europea que engloba les Comunitats Europees preexistents i els mecanismes de cooperació intergovernamental de la Política Exterior i de Seguretat Comuna i de la Cooperació Policial i Judicial en matèria penal.

Queda fora del programa d'aquesta matèria l'estudi del contingut material del Dret que les Comunitats Europees han anat elaborant al llarg de la seva història i això per dues raons: la primera és la impossibilitat d'abastar-lo en el marc de la càrrega docent atribuïda a l'assignatura en el pla d'estudi; la segona deriva del fet que en la mesura que el Dret comunitari ha reglat aspectes concrets del Dret del treball, Dret mercantil o Dret financer, per citar alguns exemples, es tracta normalment en el marc dels estudis d'aquestes disciplines, sens perjudici que pugui també ser desenvolupat mitjançant assignatures optatives.

PROGRAMA D'INSTITUCIONS DE DRET COMUNITARI EUROPEU

I. INTRODUCCIÓ A LES COMUNITATS EUROPEES I LA UNIÓ EUROPEA.

Lliçó 1.- La creació de les Comunitats Europees. Els primers intents d'integració europea. La Declaració de Robert Schuman. Els Tractats originals. Aspectes generals de l'evolució posterior.

Lliçó 2.- Els objectius de les Comunitats Europees. Els objectius de les Comunitats Europees en els Tractats originals. Del Mercat comú a la Unió econòmica i monetària. Els nous objectius incorporats pel Tractat de la Unió Europea i el Tractat d'Amsterdam.

Lliçó 3.- Caracterització general de l'estructura orgànica de les Comunitats Europees. Tipologia. La distribució de competències entre les institucions comunitàries. Les relacions interinstitucionals.

Lliçó 4.- La naturalesa jurídica de les Comunitats Europees. Posicions doctrinals sobre la naturalesa de les Comunitats Europees. Característiques de les Comunitats Europees en tant que Organitzacions internacionals. La personalitat jurídica internacional de les Comunitats Europees.

Lliçó 5.- La Unió Europea. Antecedents. Característiques generals. Objectius. La Política Exterior i de Seguretat Comuna i la Cooperació Policial i Judicial en matèria penal. La cooperació reforçada.

Lliçó 6.- Els membres de la Unió Europea. Els membres originals de les Comunitats Europees. L'adhesió de nous Estats membres a les Comunitats Europees. Condicions exigides als Estats candidats: especial referència a l'acceptació del cabdal comunitari. El procediment d'adhesió.

II. L'ESTRUCTURA ORGÀNICA DE LA UNIÓ EUROPEA.

Lliçó 7.- El Consell Europeu. Naturalesa. Composició i funcionament. Funcions.

Lliçó 8.- La Comissió. Composició. Organització i funcionament. Les competències de la Comissió.

Lliçó 9.- El Consell de la Unió Europea. Composició. Organització i funcionament: especial referència al Comitè de Representants Permanents. Les competències del Consell.

Lliçó 10.- El Parlament Europeu. Composició. Organització i funcionament: especial referència als grups polítics i l'estatut dels parlamentaris. Les competències del Parlament Europeu.

Lliçó 11.- El Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees. Composició: els Jutges i els Advocats Generals. Organització i funcionament. La competència consultiva, contenciosa i prejudicial del Tribunal. El procediment davant el Tribunal de Justícia. El Tribunal de Primera Instància de les Comunitats Europees: naturalesa, composició, funcionament i competències.

Lliçó 12.- El Tribunal de Comptes i els òrgans comunitaris. El Tribunal de comptes. Els òrgans previstos als tractats. Els òrgans creats per les institucions comunitàries.

III. L'ORDENAMENT JURÍDIC COMUNITARI

Llició 13.- Les competències comunitàries. El sistema d'atribució de competències. Les relacions entre les competències comunitàries i les competències dels Estats membres: la delimitació jurisdiccional. L'exercici de les competències comunitàries.

Llició 14.- Caracterització de l'ordenament jurídic comunitari. L'autonomia de l'ordenament jurídic comunitari. El sistema de fonts. La jerarquia normativa.

Llició 15.- El dret originari. Els Tractats constitutius. Característiques. L'àmbit d'aplicació territorial i temporal. La revisió dels Tractats constitutius.

Llició 16.- El dret derivat. Els actes obligatoris previstos en l'article 249 del Tractat C.E.: la directiva, el reglament i la decisió. Els actes no obligatoris. Els actes atípics. Els actes previstos en l'àmbit del Tractat C.E.C.A.

Llició 17.- El procediment de creació de normes de dret derivat. L'elaboració de la proposta per part de la Comissió. La participació del COREPER. Les relacions entre les institucions comunitàries en l'adopció de normes: el procediment de consulta, el procediment de concertació, el procediment de cooperació, el procediment de codificació i el procediment de dictamen conforme.

Llició 18.- El dret complementari. Les decisions dels representants dels governs dels Estats membres reunits en el si del Consell. Els acords internacionals celebrats en el marc de l'article 293 del Tractat C.E.

Llició 19.- Tractats concludos en el marc de les relacions exteriors de les Comunitats Europees. La competència comunitària per a concloure Tractats internacionals: la interpretació jurisprudencial. El procediment de conclusió de tractats. Tipologia.

Llició 20.- Els principis generals del Dret comunitari. Idees generals: l'elaboració de la jurisprudència comunitària. Els principis generals aplicables: els principis comuns als ordenaments jurídics dels Estats membres, els principis propis de l'ordenament jurídic comunitari i els principis de Dret internacional públic. Els principis generals relatius a la protecció dels drets fonamentals de la persona humana.

IV. L'APLICACIÓ DEL DRET COMUNITARI EUROPEU.

Llició 21.- Les relacions entre l'ordenament jurídic comunitari i els ordenaments jurídics interns. L'aplicació del Dret comunitari: idees generals. L'aplicabilitat immediata del Dret comunitari.

Llició 22.- El principi d'efecte directe. Concepte. Condicions. L'efecte directe de les disposicions dels Tractats constitutius, del dret derivat i dels acords internacionals.

Llició 23.- El principi de primacia. Concepte i fonament. Abast del principi de primacia. El principi de primacia i les Constitucions dels Estats membres.

Llició 24.- L'aplicació del Dret comunitari pels òrgans dels Estats membres. El deure de col·laboració. Els principis d'autonomia institucional i procedimental. L'execució normativa i administrativa. La responsabilitat dels Estats membres.

Llició 25.- L'aplicació del Dret comunitari a Espanya. L'atribució de competències constitucionals a les organitzacions internacionals. La recepció del Dret comunitari europeu. El control de constitucionalitat del Dret comunitari europeu: especial referència als drets fonamentals. L'article 93, paràgraf 2 de la Constitució. Els procediments interns d'aplicació del Dret comunitari: el procediment legislatiu i executiu.

Llició 26.- Les Comunitats Autònomes i el Dret comunitari. La complexitat de l'ordenament jurídic espanyol: a) la participació de les Comunitats Autònomes en la formació de la posició espanyola; b) l'aplicació del Dret comunitari per les Comunitats Autònomes. El control del compliment del Dret comunitari: mecanismes constitucionals.

V. EL CONTROL DE L'APLICACIÓ DEL DRET COMUNITARI.

Llició 27.- El control de l'aplicació del Dret comunitari per la Comissió. Atribucions de la Comissió. Modalitats de control: a) sobre els Estats membres; b) sobre els agents econòmics. Les sancions per l'incompliment del Dret comunitari.

Llició 28.- El control de l'aplicació del Dret comunitari pel Tribunal de Justícia (TJ). El recurs d'anul·lació: a) actes susceptibles d'ésser anul·lats; b) supòsits; c) legitimació activa; d) efectes. L'excepció d'ilegalitat. El recurs per omissió: a) supòsits; b) la legitimació activa i passiva; c) efectes.

Llició 29.- El control de l'aplicació del Dret comunitari pel Tribunal de Justícia (TJ). El recurs per incompliment: a) legitimació activa i passiva; b) actes susceptibles d'ésser impugnats; c) exonereció de la responsabilitat per incompliment; d) efectes. El recurs per responsabilitat extraccontractual: a) supòsits; b) legitimació activa i passiva; c) efectes.

Llició 30.- La qüestió prejudicial. Naturalesa. Normes susceptibles de reenviament prejudicial. Objecte del reenviament. Condicions que han de complir els òrgans jurisdiccionals per plantejar una qüestió prejudicial. Efectes.

VI. ELS FONDAMENTS DE LA COMUNITAT EUROPEA.

Llició 31.- Caracterització general de les llibertats comunitàries. Enumeració. Concepte de lliure circulació comunitària. Principis i mètodes per a la realització de les llibertats comunitàries.

Llició 32.- La lliure circulació de mercaderies. Àmbit d'aplicació: productes que es beneficien de la lliure circulació de mercaderies. Contingut jurídic. Les excepcions a la lliure circulació de mercaderies.

Llició 33.- La lliure circulació de persones. Noió de lliure circulació de persones. Contingut jurídic. Les excepcions per raó d'ordre públic, salut i seguretat pública.

Llicó 34.- La lliure circulació de treballadors. Àmbit d'aplicació: concepte de treballador i treball assalariat. Contingut jurídic. L'exclusió dels llocs de treball a l'administració pública.

Llicó 35.- El dret d'establiment. Concepte. Àmbit d'aplicació personal i material. Contingut jurídic. Les excepcions al dret d'establiment.

Llicó 36.- La lliure prestació de serveis. Concepte i àmbit d'aplicació. Contingut jurídic. L'exclusió de les activitats que suposen un exercici de l'autoritat pública. Les excepcions a la lliure prestació de serveis.

Llicó 37.- La lliure circulació de capitals. Concepte. Àmbit d'aplicació material i personal. Contingut jurídic.

Llicó 38.- Les polítiques comunitàries. Aspectes generals: a) les polítiques comunes previstes pels Tractats constitutius; b) les polítiques coordinades entre els Estats membres; c) polítiques adoptades per les institucions comunitàries. Especial referència a les polítiques contingudes en els fonaments del Tractat constituït de la C.E. i a la política econòmica i monetària.

BIBLIOGRAFIA

- ABELLÀN, Victòria i VILÀ, Blanca (Dirs.): *Lecciones de Derecho Comunitario Europeo*, 3ra. ed., Ariel, Barcelona, 1998.
- ABELLÀN, Victòria, PIÑOL, Joan Lluís i VILÀ, Blanca (Dirs.): *Prácticas de Derecho Comunitario Europeo*, Tècnos, Madrid, 1994.
- ANDRÉS SAENZ DE SANTAMARÍA, M. P.; GONZÁLEZ VEGA, J. i FERNÁNDEZ PÉREZ, B.: *Introducción al derecho de la Unión Europea*, 2na. ed., Eurolex, Madrid, 1999.
- BOULOUIS, Jean: *Droit institutionnel de l'Union Européenne*, Montchrestien, 6na. ed., Paris, 1997.
- CARTOU, Louis: *L'Union Européenne*, 3na. ed., Précis Dalloz, Paris, 2000.
- CONSTANTINESCO, V.; JACQUE, J.P.; KOVAR, R. i SIMON, D. (Dirs.): *Traité instituant la CEE. Commentaire article par article*, Economica, Paris, 1992.
- CONSTANTINESCO, V.; KOVAR, R. i SIMON, D. (Dirs.): *Traité sur l'Union Européenne. Commentaire article par article*, Economica, Paris, 1995.
- GARCIA DE ENTERRIA, E.; GONZÁLEZ CAMPOS, J. i MUÑOZ MACHADO, S. (Dirs.): *Tratado de Derecho Comunitario (Estudio sistemático desde el Derecho español)*, Toms I, II i III, Civitas, Madrid, 1986.
- HUESA VINAIXA, Rosario (coord.): *Instituciones de Derecho Comunitario*, Tirant lo Blanch, Valencia, 2000.
- LOPEZ ESCUDERO, Manuel i MARTÍN Y PÉREZ DE NANCLARES, José: *Derecho Comunitario Material*, McGraw-Hill, Madrid, 2000.
- ISAAC, Guy (versió espanyola per G.-L. Ramos Ruano): *Manual de Derecho Comunitario General*, 5na. ed. espanyola, Ariel, Barcelona, 2000.
- LOUIS, Jean-Victor: *El ordenamiento jurídico comunitario*, 5na. ed., Comisión de las Comunidades Europeas, Colección Perspectivas Europeas, Oficina de Publicaciones de las Comunidades Europeas, Luxemburg, 1995.
- MANGAS MARTÍN, Araceli: *Derecho comunitario europeo y derecho español*, 2na. ed., Tècnos, Madrid, 1987.
- MANGAS MARTÍN, Araceli: *Tratado de la Unión Europea. Tratados constitutivos de las Comunidades Europeas y otros actos básicos de Derecho Comunitario*, 8na. ed., Biblioteca de textos legales, Tècnos, Madrid, 2000.
- MANGAS MARTÍN, Araceli i LIÑÁN NOGUERAS, Diego J.: *Instituciones y derecho de la Unión Europea*, 2na. ed., McGraw-Hill, Madrid, 1999.
- MENGOZZI, Paolo (traducció per Javier Fernández Pons): *Derecho Comunitario y de la Unión Europea*, Tècnos, Madrid, 2000.
- RODRÍGUEZ IGLESIAS, Gil Carlos; LIÑÁN NOGUERAS, Diego J. (Dirs.): *El derecho comunitario europeo y su aplicación judicial*, Civitas, Madrid, 1993.
- TRUYOL Y SERRA, Antonio: *La integración europea. Análisis histórico-institucional con textos y documentos. I Génesis y desarrollo de la Comunidad Europea (1951-1979)*, Tècnos, Madrid, 1999.
- VV.AA. *Commentaire Mègret. Le Droit de la Communauté Européenne*, 16 volums, Éditions de l'Université Libre de Bruxelles, Bruxelles.

SISTEMA D'AVALUACIÓ

La qualificació final de cada alumne serà el resultat d'una ponderació conjunta de les activitats realitzades durant el curs i de la realització d'un examen final que serà oral. La qualificació resultant dels treballs sobre diferents aspectes relacionats amb l'assignatura i de l'assistència i l'aprofritament de les classes pràctiques complementarà positivament la nota de l'examen oral.